

ĀDAMS BALTEJUS

(1858–?)

Ādams Baltejus Jura dēls dzimis Kauņas guberņā, Zavetskaja apriņķī. No 1881. līdz 1885. gadam mācījies Pēterpils Garīgajā seminārā kopā ar latgalieti Jāni Višņevski. Par priesteri 1885. gadā viņu iesvētīja bīskaps Aleksandrs Gintovts (1821–1889) un 1886. gada 15. februārī norīkoja par vikāru Rēzeknē. Te viņš nodzīvoja īsu laiku, jo nākamajā gadā saņēma norīkojumu uz Liksnu par vikāru, lai aizvietotu dekānu Jāzepu Narkeviču, kas izcieta sodu Aglonas klosterī.

Liksnā darbodamies, Ā. Baltejus iepazīs ar draudzes locekļiem Skrindām. Viņa skolnieki ir Kazimirs un Antons Skrindas, kuri pastāvīgi uzturas pie dekāna J. Narkeviča.

No 1887. gada 16. marta Ā. Baltejus pārcēla uz Krāslavu par vikāru. Šeit kalpoja dekāns Jāzeps Simanovičs. 1888. gada 20. decembrī Ā. Baltejus saņēma bīskapa A. Gintovta personīgu rakstu, ar ko viņu iecēla par Krāslavas dekānu, kamēr J. Simanovičs izcietīs sodu Aglonas klosterī. (Jāpiezīmē, ka tajā laikā Aglonas klosterī sodu izcieta tie garīdznieki, kuri kaut kādā veidā bija pārkāpuši laicīgās varas likumus.)

Par palīgu uz Krāslavu Ā. Baltejum nosūtīja tikko iesvētīto priesteri Feliksu Ruiko.

1890. gadā Ā. Balteju iecēla par Jasmuižas draudzes prāvestu, kur viņš sabija ļoti īsu laiku. 1891. gada 27. martā viņš draudzi

nodeva Feliksam Ruiko, bet pats pārcēlās uz Nīdermuižu. 1891. gada 11. oktobrī viņš saņēma no Vitebskas gubernatora atļauju apciemot radniekus Kauņas gubernā, Telšu apriņķa Skodas (Skuodas) pilsētā. Tur viņš ciemojās no 18. līdz 30. oktobrim. Šis dokuments ļauj secināt, ka Ā. Baltejus dzīvojis pašā Latvijas pierobežā, un jādama, ka jau no bērnības pratis latviski, tāpēc sekmīgi varēja strādāt latviešu vidū.

Nīdermuižas baznīcas arhīvā ir daži viņa sprediķu uzmetumi. No tiem redzams, ka latviešu valodu pārvaldījis ļoti labi. Ir saglabājies homeletisks sprediķis 1892. gada Lieldienām. Tajā jautājumi par Kristus augšāmcelšanos un parādīšanos mācekļiem latīniski, bet atbildes latviski. Tātad izmantota rokasgrāmata latīniski. To apliecina vēl daži sprediķu konspekti, kas ierakstīti izejošo rakstu grāmatā. Virs tās uzraksts: »Opus concionum Adami Baltiejus, extractum de concionibus celeberrimi Fabri S. J.« (Ādama Balteja sprediķu krājums pēc Fabri Soc. Jes. sprediķiem.)

Tātad viņa nodoms ir bijis pārrakstīt Fabri S. J. sprediķus latviski. No tiem uzrakstīti tikai kādi trīs sprediķu uzmetumi par Dievu. Viens ir glītā rokrakstā par tematu »Ielūgums uz kāzu mielastu«. Viņš sprediķi uzsāk ar nostāstu: »Mancines pilsētā kāds cilvēks, uz ēzeļa sēdēdams, skaitīja savus ēzeļus. Viena viņam pietrūka, jo neieskaitīja to, uz kura pats sēdēja. Šo iztrūkstošo ēzeli viņš meklēja un jautāja cilvēkiem. Kļūdu viņam palīdzēja atklāt paša sieva, sacīdama: – Uz meklētā ēzeļa tu pats sēdi! – Šis cilvēks tad kļuva par apsmieklu citiem. Vēl par lielāku apsmieklu kļuš tas, kas nepazīst Dievu, ar kuru kopā dzīvo un kura acu priekšā staigā.«

Arī tālāk sprediķī daudz piemēru no svēto dzīves, ar paskaidrojumiem un pamācībām. Ja aplūko sprediķa valodu, tā ir daudz labāka par to valodu, kas atrodama uz kapakmeņu uzrakstiem Viļānos, Preiļos, Vārkavā un Kalupē.

Nīdermuižu Ā. Baltejus pārņēma no prāvesta Ā. Gojleviča 1891. gadā. Draudzes baznīca bija veca celtnē, kurai bija vajadzīgs steidzams remonts. Šos remontus prāvests paveica 1892. gadā. Daugavpils arhitekta Štāla sastādītā tāme par 2712,31 rubli liecina par šī remonta apmēriem.

1894. gadā, pēc sekmīgiem remontiem, prāvestu Ā. Balteju pārcēla uz Izvaltu. Izvalta bija viena no lielākām draudzēm. Tajā 1892. gadā bija 5170 draudzes locekļu. Draudzes vajadzībām kalpoja veca koka baznīca, ko 1701. gadā bija cēlis muižnieks Lācis kopā ar jezuītiem. Prāvests Ā. Baltejus sāka domāt par jaunas

baznīcas celšanu. Divu gadu laikā – 1896. gadā – ar draudzes un saviem līdzekļiem tika uzcelta stalta baznīca no kaltiem laukakmeņiem, ko 1897. gadā konsekkrēja bīskaps A. Simons. Ar Izvaltas dievnama uzcelšanu prāvests Ā. Baltejus ierindojās lielāko Latgales baznīcu cēlēju skaitā.

Par vikāru pie Izvaltas prāvesta tolaik bija Jānis Lebedis. Sākot ar 1912. gadu, prāvests Ā. Baltejus aizgāja pensijā un dzīvoja Andzelmuižā. Šo draudzi pārzināja viņa bijušais vikārs Jānis Lebedis no Bukmuižas. Šeit Ā. Baltejus dzīvoja līdz 1917. gadam. Pēc Pirmā pasaules kara viņš neilgi mitinājās Stirnienē pie prāvesta P. Virketa.

Cilvēki, kas atceras Ā. Balteju, cildina viņu kā vienkāršu un mīrmīlīgu vecīti. Par nopelniem viņš apbalvots ar Zelta krustu. No Stirnienes viņš 1927. gadā devies uz Lietuvu, kur atdusas mūžīgā mierā.

Avots:

Svilāns, Jānis. Latvijas Romas katoļu priesteri / Jānis Svilāns, Alberts Budže. - Rēzekne : Latgales kultūras centra izdevniecība, 2008. – 1.sēj.- 28.- 31. lpp.